

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Кафедра мовознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри мовознавства

доц. Гайдаєнко І.В.

«28» серпня 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.2.7. «ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА»

спеціальність 035.01 Філологія (українська мова та література)

факультет української філології та журналістики

2017– 2018 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Вступ до мовознавства» для студентів за спеціальністю 035 Філологія (Українська мова та література)

Розробники: Гайдаєнко І.В., кандидат філологічних наук, професор

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри мовознавства

Протокол від «28» серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри мовознавства

(підпис)

(проф. Гайдаєнко І.В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки 035.01 Філологія (українська мова та література)	Нормативна	
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	Рівень вищої освіти: «бакалавр»	Лекції	
		30 год.	-
		Практичні, семінарські	
		14 год.	-
		Консультації	
		-	2 год
		Самостійна робота	
46 год.	90 год.		
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

для денної форми навчання 035 Філологія (українська мова та література) – 52% / 48%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є формування лінгвістичної компетентності студентів-філологів, що передбачає:

- ознайомлення із мовознавством як наукою;
- ознайомлення з основами теорії мови загалом та української мови зокрема;
- засвоєння лінгвістичних понять, необхідних для вивчення будь-якої
- лінгвістичної дисципліни;
- осмислення природи, сутності, функцій та будови мови, значення мови для окремої людини і людства загалом;
- розуміння структури мови, функціонування та взаємодії її структурних одиниць, системного характеру мови;
- з'ясування основних принципів, за якими відбувається зміна мови, її еволюція, що керує історичним розвитком мови, як пов'язані розвиток суспільства і мови;

Завдання дисципліни

- **Теоретичні** – ознайомити студентів із мовознавством як наукою, з основами теорії мови, подати основні відомості про виникнення, походження, сутність мови, зокрема й української (державної), як явища людської культури, формувати уявлення про мову як системно-структурне утворення, основні поняття та терміни мовознавства.
- **Практичні** – формувати поняття про основні лінгвістичні терміни, наукові методи дослідження мовних явищ, готувати першокурсників до сприймання мови, зокрема й української (державної) як суспільного явища, як системи систем, до свідомого сприймання предметів мовознавчого циклу.

Засвоєння й опрацювання дисципліни сформує у студентів-лінгвістів такі лінгвістичні компетенції:

- Студент має виявити здібність:
опанувати основні поняття та терміни мовознавства; розуміти мову як систему, її складові частини та структуру; закономірності функціонування мови (української) у суспільстві та її розвиток; класифікацію звуків мови, закономірності їх поєднання; фонетичні процеси, природу і структуру складу; передумови виникнення, етапів становлення, форм розвитку та видів письма; принципи орфографії та укладання алфавітів; типи відношень слів у лексичній системі мови; природу фразеологізмів та їх ознак; типи словників та їх порівняльні характеристики; наукові критерії класифікацію мов та закономірності їх історичного розвитку; граматичні значення, категорії, граматичні форми слова, способи вираження граматичних значень; ознаки та структуру найменшої комунікативної одиниці - речення; класифікацію мов світу.
- Студент має виробити здатність:
класифікувати звуки мови, визначати закономірності їх поєднання, усвідомлювати фонетичні процеси, природу і структуру складу, а також

наголосу та інтонації; пояснювати певні правописні явища, керуючись принципами орфографії; визначати типи відношень слів у лексичній системі мови; з'ясовувати природу фразеологізмів та їх ознаки; визначати типи словників та їх порівняльні характеристики; окреслювати наукові критерії класифікації мов; пояснювати граматичні значення, категорії, граматичну форму слова, способи вираження граматичних значень; формулювати ознаки та визначати структуру найменшої комунікативної одиниці - речення; визначати чим регулюється утворення речення та словосполучення, і як вони функціонують у мові; застосовувати різні класифікації мов світу для визначення мовних сімей і груп; користуватися здобутими знаннями для інших лінгвістичних дисциплін.

3. Програма навчальної дисципліни

Предмет, завдання і методи науки про мову. Предмет і проблематика мовознавства як науки про мову. Загальне, часткове і прикладне мовознавство. Зміст та основні завдання курсу «Вступ до мовознавства». Місце мовознавства в системі наук: зв'язок мовознавства з філософією, зв'язок мовознавства з гуманітарними науками, зв'язок мовознавства з природничими науками. Методологічна основа мовознавства: загальнонаукові підходи (індукція та дедукція), основні методи лінгвістичних досліджень (описовий, порівняльно-історичний, зіставний, структурний, що реалізується в чотирьох методиках: дистрибутивній, безпосередніх складників, трансформаційній і компонентного аналізу).

Напрями мовознавства. Порівняльно-історичне мовознавство. Типологічне мовознавство. Ареальна лінгвістика. Функціональна лінгвістика. Етнолінгвістика. Психолінгвістика. Соціолінгвістика. Комунікативна лінгвістика. Когнітивна лінгвістика.

Природа, сутність і функції мови. Поняття і сутність мови: натуралістичний, психологічний та соціологічний підходи до визначення сутності мови. Функції мови: комунікативна та мислетвірна функції, факультативні функції мови. Мова як суспільне явище. Взаємозв'язок мови і суспільства. Мовна політика. Діалектична єдність мови та мислення, типи мислення. Мова і мовлення. Співвідношення понять «мова» і «культура».

Структура мови. Системний характер будови мови. Основні (фонологічний, морфологічний, лексико-семантичний, синтаксичний) та проміжні (морфонологічний, словотвірний, фразеологічний) рівні мови. Синхронія та діахронія. Знаковий характер мови. Вербальні та невербальні засоби спілкування. Семіотика як наука про знакові системи. Синтагматичні й парадигматичні відношення в мові.

Походження мови. Історичний розвиток мови. Мова як історична категорія. Проблема походження мови. Міфи й легенди про походження мови. Біологічні гіпотези походження мови: звуконаслідувальна, звуко символічна, вигукова. Соціальні гіпотези походження мови: трудових вигуків, соціального договору. Соціально-біологічна теорія Ф.Енгельса. Основні закономірності історичного розвитку мов. Зовнішні та внутрішні причини мовних змін. Диференціація та інтеграція як результат контактування мов. Специфіка розвитку різних рівнів мовної структури. Розвиток і функціонування мов у різні історичні епохи: родоплемінні мови, мови народностей, національні мови. Літературна мова як одна з форм національної культури. Функціонально-стилістична диференціація мови. Територіальна диференціація мови. Соціально-культурна диференціація мови. Поняття мовної норми.

Мови світу та їх класифікація. Загальна характеристика мов світу. Живі та мертві мови. штучні мови (волапюк, есперанто, ідо, інтерлінгва). Порівняльне вивчення мов. Генеалогічна класифікація мов: мовні сім'ї, групи

та підгрупи. Типологічна класифікація мов: морфологічна типологія, фонологічна типологія, синтаксична типологія. Соціолінгвістична класифікація мов світу.

Фонетика як розділ мовознавства. Поняття і предмет фонетики. Загальна і конкретна фонетика. Описова та історична фонетика. Експериментальна фонетика. Зіставна фонетика. Три аспекти вивчення звуків. Акустичні властивості звуків мови. Основні характеристики звуків: висота, сила (гучність), довгота, тембр. Тон як результат стійкої частоти звуків і шум як результат неритмічної частоти звуків. Тембр як основне поняття акустики мови. співвідношення основного тону й обертонів. Артикуляційна характеристика звуків мови. Будова мовленнєвого апарату. Функції активних і пасивних органів мовлення. Три фази артикуляції мовного звука. Артикуляційна база як результат історичної еволюції мовного апарату.

Класифікація звуків. Акустична класифікація звуків мовлення. Акустична класифікація. Поняття і функція голосних звуків. Артикуляційна класифікація голосних: за ступенем підняття спинки язика (високого, середнього, низького піднесення), за місцем підняття спинки язика (переднього, середнього, заднього ряду), за участю губ (лабіалізовані, не лабіалізовані), за ступенем розкриття рота (відкриті, закриті голосні), за назальністю (ротові, носові). Кількісна класифікація голосних за тривалістю звучання (довгі, короткі звуки). Поняття приголосних та ознаки їх класифікації. Класифікація приголосних за акустичними ознаками: сонорні й шумні (дзвінкі та глухі) приголосні. Артикуляційна класифікація приголосних за: місцем творення (губні, язикові, язичкові, глоткові, гортанні), способом творення (проривні, щілинні, зімкнено-прохідні, африкати), додатковим артикулятором (тверді, м'які, аспірати), тривалістю вимови (довгі, короткі).

Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Основні одиниці фонетичного членування мови. Фраза як відрізок мовлення, що становить собою інтонаційно-змістову єдність. Такт як частина фрази, об'єднана одним наголосом. Склад як складова частина такту. Теорії складоподілу: еспіраторна, мускульної напруги і сонорна. Структура складу: вершина, периферія (ініціаль, фіналь). Типи складів за характером початкової частини (прикриті, неприкриті), за характером кінцевої частини (відкриті, закриті). Наголошені й ненаголошені склади. Складотворчі й нескладотворчі звуки. Поняття про монофтонги, дифтонги і трифтонги. Висхідні й низхідні дифтонги. Наголос і його види: словесний (тактовий), фразовий, логічний і емпатичний. Проклітики й енклітики. Різновиди словесного наголосу: музичний (фіксований і нефіксований, рухомий і нерухомий), або тонічний; динамічний, або силовий, еспіраторний; кількісний або довготний, квантитативний. Інтонація та її складові: мелодика, інтенсивність, паузи, темп і тембр мовлення.

Фонетичні процеси. Позиційні звукові зміни: редукція голосних (кількісна і якісна), оглушення дзвінкх приголосних, протеза. Комбінаторні

звукові зміни: акомодация, асиміляція, дисиміляція, дієреза, епентеза, метатеза, гаплогія. Прогресивні та регресивні, контактні й дистантні комбінаторні зміни. Зміни, зумовлені артикуляційною базою мовців: субституція, гіперизми. Історичні й живі звукові зміни. Конвергенція та дивергенція. Регулярні фонетичні процеси як результат дії фонетичних законів. Фонетична й фонематична транскрипції. Транслітерація. Орфоепія. Поняття літературних орфоепічних норм.

Фонологія. Поняття про фонему як мінімальну одиницю мови. Відмінності між фонемою і звуком. Функції фонем. Диференційні та інтегральні ознаки фонем. Позички фонем. Варіанти й варіації фонем. Фонологічна система: привативні, градуальні, еквіполентні та корелятивні опозиції фонем.

Графіка й орфографія. Передумови виникнення та основні етапи історії письма. Значення письма в історії суспільства. Етапи і форми розвитку графічного письма. Давня піктографія, її умовність і традиційність; сучасні піктограми. Виникнення ідеографії (логографічне письмо, ієрогліфи); давньоєгипетське й китайське письмо; застосування ідеограм у науковій символіці. Три шляхи спрощення письма: лексичний, граматичний і фонографічний. Три етапи фонографічного письма: складове, консонантне і буквенно-звукове письмо. Алфавіти. Графічні способи передачі окремих фонем. Грецький алфавіт. Латинський алфавіт. Кирилиця й алфавіти на кириличній основі. Принципи орфографії: фонетичний, морфологічний, історико-традиційний та ідеографічний.

Лексикологія. Лексикологія як розділ мовознавства. Предмет лексикології. Загальна і конкретна лексикологія. Історична та зівставна лексикологія. Прикладна лексикологія. Розділи лексикології: власне лексикологія, семасіологія, ономасіологія, етимологія, фразеологія, ономастика, лексикографія. Слово як одиниця мови. Основні ознаки слова. Типи слів за способом номінації: повнозначні (автосемантичні), вказівні (займенникові), службові, вигуківі. Слово і лексема. Структура лексичного значення слова: денотативний, сигніфікативний, лінгвістичний, конотативний, прагматичний компоненти. Відношення слово – предмет: загальна віднесеність і конкретна віднесеність. Співвідношення між словом як мовною одиницею і поняттям як мисленневої категорією. Лінгвальні відношення. Пряме й переносне значення слова. Вільні та зв'язані (фразеологічно, синтаксично і конструктивно зумовлені) значення слова.

Лексико-семантичні категорії. Моносемія та полісемія. Джерела полісемії. Поняття лексико-семантичного варіанта. Типи перенесення значення: за подібністю (метафоричне), за функцією (метафоричне), за суміжністю (метонімічне). Розширення і звуження значення. Омоніми повні й неповні (омоформи, омофони, омографи). Типи омонімів за походженням: гомогенні й гетерогенні. Міжмовні омоніми. Стилїстичні функції внутрішньомовних та міжмовних омонімів. Відмінність полісемії та омонімії. Семантична сутність синонімії. Синоніми абсолютні (повні) й часткові (неповні). Функціональні різновиди синонімів: ідеографічні (семантичні),

стилістичні (емоційно-експресивні), семантико-стилістичні. Синонімічний ряд, домінанта синонімічного ряду. Табу й евфемізми як специфічні різновиди синонімів. Структурно-семантична сутність антонімії. Групи антонімів: контрарні, комплементарні, контрадикторні, векторні. Антитеза й оксюморон – стилістичні прийоми, що ґрунтуються на антонімії. Гіперо-гіпонімія та лексична конверсія.

Лексико-семантична система мови. Структура лексико-семантичної системи мови. Парадигматичні відношення на лексико-семантичному рівні мови: відношення синонімії, антонімії, гіпонімії, супідрядності. Структура лексико-семантичного поля. Синтагматичні відношення між лексичними одиницями. Поділ лексики за соціальною важливістю: активна (загальноживані слова) й пасивна лексика. Стилістичне розшарування лексики: стилістично нейтральна і стилістично забарвлена лексика. Висока (книжна) лексика: поетична, народно-поетична, наукова лексика, професіоналізми, публіцистична лексика, офіційно-ділова лексика (канцеляризми). Термінологія. Ознаки терміна. Джерела термінології. Стилістично знижена лексика: розмовно-побутова лексика, просторічна лексика, діалектизми, вульгарна й лайлива лексика, жаргонізми та арготизми.

Хронологічне розшарування лексичного складу мови. Причини історичних змін у лексиці: позамовні та внутрішньомовні. Типи змін у лексико-семантичній системі: зникнення слів, зникнення значень слів, поява нових слів, поява нових значень. Історизми й архаїзми: лексичні (власне лексичні, лексико-словотвірні, лексико-фонетичні) та семантичні. Стилістична використання застарілих слів. Неологізми лексичні та семантичні. Авторські неологізми (оказіоналізми). Причини і шляхи появи нових слів у мові. Матеріальні запозичення й калькування. Семантичні та словотвірні запозичення. Прямі й опосередковані запозичення. Інтернаціоналізми. Явища пуризму.

Розділи лексикології. Історична лексикологія. Етимологія. Етимон як головна мета етимологічного аналізу. Основні принципи наукової етимології: фонетичний, семантичний, словотвірний (морфологічний), генетичний (генеалогічний), речовий, просторовий. Народна етимологія. Семасіологія. Семантичні закони й семантичні універсалії. Ономасіологія. Етапи процесу номінації: вибір предмета, явища, що підлягає найменуванню; осмислення і попереднє оцінювання цієї реалії, що дає змогу обрати чи створити відповідний лексичний засіб; встановлення зв'язку між обраним лексичним засобом і предметом, що підлягає номінації. Ономастика. Розділи ономастики. Особливості процесу іменування. Фразеологія. Відмінність між вільними і стійкими словосполученнями. Джерела виникнення фразеологізмів. Класифікація фразеологізмів (фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення, фразеологічні вирази). Лексикографія. Теоретична і практична лексикографія. Функції словників. Типи енциклопедичних словників (універсальні та спеціальні чи галузеві). Основні типи лінгвістичних словників (одномовні й багатомовні). Різновиди одномовних лінгвістичних словників: тлумачні, словники неологізмів,

словники іншомовних слів, діалектні словники, словники мови письменників, історичні словники, етимологічні словники, синонімічні словники, синонімічні словники, словники антонімів, словники омонімів, фразеологічні словники, орфографічні словники, орфоепічні словники, словники правильності мовлення, частотні словники, зворотні словники, словотвірні та морфемні словники, ідеографічні словники, словники асоціативних норм. Структура словникової статті. Способи розміщення матеріалу в словниках.

Словотвір. Дериватологія як учення про способи і засоби творення слів. Зв'язок словотвору з лексикологією і граматиною. Основні поняття дериватології: словотвірне значення, твірна основа і словотворчий засіб, словотвірний тип і розряд. Основні способи словотворення: морфологічні (афіксація, основоскладання, абревіація), морфолого-синтаксичні, лексико-синтаксичні, лексико-семантичні.

Загальна характеристика граматики. Предмет граматики. Розділи граматики (морфологія і синтаксис). Основні одиниці граматики: морфема для морфології і конструкція (речення) для синтаксису. Співвідношення граматичного і лексичного значень слова. Типи граматичних значень: дериваційні, реляційні, модальні. Граматичні категорії, їх типи. Морфологічні граматичні категорії: класифікаційні, або словотворчі, дериваційні і словозмінні, або релятивні категорії. Особливості граматичних категорій у різних мовах світу. Властивості лексико-граматичних категорій (розрядів).

Морфеміка. Поняття морфеми. Основні типи значень морфем: речове, дериваційне і реляційне. Сегментні морфеми: корінь і афікси (префікси, постфікси(суфікси й флексії), інтерфікси, інфікси, циркумфікси, трансфікси). Несегментні морфеми: нульова морфема й суперсегментні морфеми. Об'єкт і предмет дослідження морфеміки й морфонології. Граматична форма слова: синтетичні (прості) й аналітичні (складні).

Способи вираження граматичних значень. Синтетичні способи вираження граматичних значень: афіксація (суфіксація, префіксація, конфіксація, інфіксація, трансфіксація, нуль-фіксація), чергування (внутрішня флексія), наголос, редуплікація, словоскладення, суплетивізм. Аналітичні способи вираження граматичних значень: за допомогою службових слів (артиклів, прийменників, допоміжних дієслів, слів ступеня, пустих слів, сполучників, часток), інтонації (виражаються модальність речення, групування членів речення, розрізнення простого й складного речення, розрізнення сурядності й підрядності, актуальне членування речення, виділення вставних слів і речень), порядку слів (розрізняє підмет ф додаток, означення й означуване). Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень.

Частини мови. Поняття частин мови. Основні критерії виділення частин мови: семантичний, морфологічний (формально-граматичний) і синтаксичний. Допоміжний критерій – словотвірний. Частини мови в різних мовах. Характеристика основних частин мови: іменника, прикметника, дієслова (власне дієслів, вербоїдів і предикативів), прислівника, числівника,

займенника. Службові частини мови: прийменники (післяйменники), артиклі, частки і сполучники. Проміжна група: модальні слова, вигуки.

Синтаксис як учення про речення і словосполучення. Поняття словосполучення. Типи синтаксичних словосполучень: сурядні й підрядні; іменні, дієслівні, прислівникові; атрибутивні, об'єктні, релятивні. Типи синтаксичних зв'язків слів: узгодження, керування, координація, прилягання, тяжіння, інкорпорація, замикання, ізафет. Речення та його ознаки. Актуальне і граматичне членування речення.

4. Структура навчальної дисципліни
035 Філологія (українська мова і література)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль. МОВА ЯК СИСТЕМНО-СТРУКТУРНЕ УТВОРЕННЯ												
Тема 1. Предмет, завдання і методи науки про мову	6	2	2			2	4	-	-		2	2
Тема 2. Напрями мовознавства	4	-	-			4	6	-	-			6
Тема 3. Природа і функції мови	2	-	2			2	6	-	-			6
Тема 4. Структура мови	8	2	2			4	6	-	-			6
Тема 5. Походження мови. Історичний розвиток мови	6	2	-			4	6	-	-			6
Тема 6. Мови світу та їх класифікація	2	-	-			2	6	-	-			6
Тема 7. Фонетика як лінгвістична дисципліна. Комбінаторні та позиційні звукові зміни	10	4	2			4	6	-	-			6
Тема 8. Фонологія	10	4	2			4	6	-	-			6
Тема 9. Графіка й орфографія. Основні етапи розвитку письма	2	-	-			2	6	-	-			6
Тема 10. Лексична система мови. Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови. Словниковий склад мови	8	4	2			2	12	-	-			12
Тема 11. Лексикографія	4	-	-			4	6	-	-			6
Тема 12. Граматика як учення про морфологіч-ну та синтаксичну будову мови	6	4	2			-	2	-	-			2
Тема 13. Морфеміка і словотвір	4	-	-			4	6	-	-			6
Тема 14. Морфологія як розділ граматики	8	4	-			4	4	-	-			6
Тема 15. Синтаксис	8	4	-			4	4	-	-			6
Усього годин	90	30	14			46	90	-	-		2	88

5. Змістові модулі навчальної дисципліни

035.01 Філологія (українська мова та література);

Лекційний модуль

№	Назва теми
Тема №1	Предмет, завдання і методи науки про мову.
Тема №2	Структура мови
Тема №3	Походження мови. Історичний розвиток мови
Тема №4	Фонетика як лінгвістична дисципліна. Комбінаторні та позиційні звукові зміни
Тема №5	Фонологія
Тема №6	Лексична система мови. Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови Словниковий склад мови
Тема №7	Граматики як учення про морфологічну та синтаксичну будову мови
Тема №8	Морфологія як розділ граматики
Тема №9	Синтаксис

Практичний модуль

№	Назва теми
Тема №1	Предмет, завдання і методи науки про мову.
Тема №2	Природа і функції мови
Тема №3	Структура мови
Тема №4	Фонетика як лінгвістична дисципліна. Комбінаторні та позиційні звукові зміни
Тема №5	Фонологія
Тема №6	Лексична система мови. Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови. Словниковий склад мови
Тема №7	Граматики як учення про морфологічну та синтаксичну будову мови

Модуль самостійної роботи

Тема №1: Предмет, завдання і методи науки про мову

Тема №2: Напрями мовознавства.

Тема №3: Природа і функції мови

Тема №4: Структура мови

Тема №5: Походження мови. Історичний розвиток мови.

Тема №6: Мови світу та їх класифікація.

Тема №7: Фонетика як лінгвістична дисципліна. Комбінаторні та позиційні звукові зміни

Тема №8: Фонологія

Тема №9: Графіка й орфографія. Основні етапи розвитку письма.

Тема №10: Словниковий склад мови. Лексикографія.

Тема №11: Морфеміка і словотвір.

Тема №12: Морфологія як розділ граматики.

6. Підсумкова тека

Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання й мотивації їх навчання сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця-філолога з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування та базової підготовки студентів. Домінуючими методами навчання цього курсу є пояснювально-ілюстративні, частково-пошукові, дослідницько-інформаційні та словесні (лекції, семінари, бесіди) і частково наочні (ілюстрація, демонстрація).

З метою формування професійних компетенцій широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Серед активних методів навчання широко застосовуються проблемні лекції, аналіз конкретних мовних ситуацій, опрацювання дискусійних питань, метод «аналогії» тощо. Крім того систематично проводиться робота студентів у проблемних наукових групах, проводиться підготовка до участі їх в олімпіадах і наукових конкурсах.

Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності й системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які сприяють підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Відповідно до специфіки фахової підготовки майбутнього філолога перевага надається усному та тестовому контролю.

Поточний контроль здійснюється переважно шляхом усного опитування студентів і письмовими самостійними роботами (тести).

Рівень самостійного вивчення студентами курсу «Вступ до мовознавства» перевіряється усним індивідуальним опитуванням та вирішенням проблемних завдань.

Модульний контроль передбачає перевірку рівня засвоєння студентами теоретичних і практичних питань у формі письмового тестового контролю.

Підсумковий контроль передбачає перевірку рівня засвоєння теоретичних знань і володіння практичними вміннями, сформованими в студентів у результаті вивчення курсу “Вступ до мовознавства” – екзамен (тести)

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів вивчення дисципліни у формі іспиту. Студент допускається до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом. Підсумковий контроль (екзамен) проводиться в усній формі.

Проведення іспиту передбачає оцінку знань студентів за п'ятибальною та стобальною системами оцінювання знань студентів:

Дисципліна: **Вступ до мовознавства** Форма контролю: **екзамен**

Рівень, шкала ECTS, оцінка	Теоретична підготовка	Практичні уміння й навички
1	2	3
Високий, Відмінно (5) 90-100 б.	Відповідь студента відзначається повнотою і вичерпністю викладу матеріалу, що становить зміст курсу. У ній містяться визначення всіх понять, про які йдеться в питанні, проаналізовано об'єкт аналізу, схарактеризовано його семантичні та структурні ознаки. Студент вільно оперує термінами з усіх тем, він опрацював рекомендовану до курсу наукову літературу й теми, відведені на самостійне вивчення. Відповідь його логічна, зв'язана, послідовна й аргументована. Теоретичні положення підкріплюються достатньою кількістю конкретних прикладів із різних мов світу.	Під час виконання контрольних робіт студент дотримується всіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати.

<p>Вище середнього, середній; Добре (4) 74- 89 б.</p>	<p>Відповідь студента повна й аргументована, що спирається на знання різних поглядів на обговорювану лінгвістичну проблему. Студент знає весь обсяг запропонованого в курсі матеріалу, проте припускається незначних неточностей у формулюваннях окремих понять. Він упевнено демонструє знання основних положень літератури, рекомендованої до основного курсу та самостійного опрацювання. Відповідь його логічна, викладена правильною літературною мовою.</p>	<p>Під час виконання контрольних робіт студент виконує роботу в повному обсязі й робить правильні висновки.</p>
<p>Достатній, Задовільно (3) 60-73 б.</p>	<p>Відповідь студента є неповною і не достатньо аргументованою. Студент частково виконав завдання самостійного опрацювання. Він знає значну частину матеріалу, запропонованого в курсі, але ці знання мають несистемний характер або відповідь його нелогічно побудована чи недостатньо проілюстрована прикладами.</p>	<p>Під час виконання контрольних робіт студент виконує роботу за зразком, але з помилками; робить невідповідні висновки.</p>
<p>Початковий, Незадовільно (2, 1) 1-59 б.</p>	<p>У студента відсутні знання матеріалу з дисципліни. Студент частково відповідає на запитання, але сам не здатен викласти теоретичний матеріал і підкріпити його прикладами. Він не виконав вимоги програми, не опрацював матеріал, що пропонується на самостійне вивчення; необізнаний з рекомендованою літературою, у його мовленні часто трапляються граматичні помилки, відчувається брак достатнього словникового запасу.</p>	<p>Під час виконання контрольних робіт студент уміє користуватися окремими прикладами, але не може самостійно виконати роботу та зробити висновки</p>

Рекомендована література

Базова

1. Білецький А.О. Про мову й мовознавство / А.О.Білецький. – К.: АртЕК, 1996. – 224 с.
2. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства / Ю.О.Карпенко. — К. : Либідь, 1991. – 279 с.
3. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Підручник / М.П.Кочерган. – К.: Академія, 2001. – 368 с.
4. Левицький А.Е., Сингаївська А.В., Славова Л.П. Вступ до мовознавства. Курс лекцій / А.Е.Левицький, А.В.Сингаївська, Л.П.Славова. – К.: УНЛ, 2006. – 103 с.
5. Мазуркевич Л.В. Вступ до мовознавства / Л.В. Мазуркевич. – К.: Вид-во НАУ, 2002. – 270 с.
6. Мацько Л., Донець Л. Вступ до мовознавства: Практикум / Л.Мацько, Л.Донець. – К., 1990.
7. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712с.
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля –К, 2006
9. Ющук І.П. Вступ до мовознавства І.П.Ющук. – К.: Рута, 2000. – 128 с.

Допоміжна

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344с. (Альма-матер).
2. Білецький А.О. Про мову і мовознавство: Навчальний посібник для студентів філ. спец. вищ. навч. закладів. – К., «АртЕк». – 1996. – 224с.
3. Гайдаєнко І.В. Дистрибутивний аналіз як метод дескриптивної лінгвістики // Зб. наук. праць «Південний архів». Філологічні науки. – Вип. XXI. – Херсон. – ХДУ, 2003. – С. 130-133.
4. Кисленко Ю.І. Системна організація мови. – К., 1997.
5. Кочерган М. Мовознавство на сучасному етапі // Дивослово. – 2003. – №5. – С. 24-29.
6. Мельничук О.С. Методологічні пошуки в нових підходах до висвітлення мови // Мовознавство. – 1991. – №3.
7. Мельничук О.С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства // Мовознавство. – 1997. – №2-3. – С. 3-19.
8. Ющук І.П. Лекції зі вступу до мовознавства. – К., 1995.

Інформаційні ресурси

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Мовознавство>
2. <ftp://ftp.vblack.org.ua/other/Ukrayns'ka%20mova/Knigi/Pidruchniki/Zagal'ne%20movoznavstvo.%20M.Kochergan.doc>
3. <http://www.twirpx.com/file/232823/>
4. <http://samoylyk.net/pub/books/English/IYiP/kl/3.doc>
5. <http://mirknig.com/2012/01/04/zagalne-movoznavstvo.html>
6. <http://uareferats.com/index.php/book/details/249>
7. <http://litmisto.org.ua/?p=14994>
8. http://books.google.com/books/about/Загальне_мовознавств.html?id=OSXVAAAAMA_AJ
9. <http://freelib.in.ua/load/78-1-0-631>
10. http://socgum.mdpu.org.ua/index.php?option=com_mtree&task=viewlink&link_id=2603&Itemid=0
11. <ftp://vblack.org.ua/other/Ukrayns'ka%20mova/Knigi/Pidruchniki/Zagal'ne%20movoznavstvo.%20M.Kochergan.odt>